

Kongresser

Det 4. nordiske kirkearkeologmøte, Trøndelag

I september hölls det fjärde nordiska symposiet för kyrkoarkeologer, dvs. för de medeltidsarkeologer, konsthistoriker, arkitekter och historiker som har kyrkobyggnaderna som källmaterial för sin forskning. Symposierna hålls vart tredje år och startade 1981 i Århus, följt av möten i Kalmar 1984 och Åbo 1987. 1990 var det Norges tur att vara värdland. Bland fyrtioalet deltagare fanns för första gången två kolleger från Estland med, Kaur Alttoa och Jaan Tamm från Tartu respektive Tallinn.

Mötet inleddes i Trondheim med besök i domkyrkan och den medeltida ärkebiskopsborgen, båda till stora delar byggda på 1100-talet. Staden har kulturella traditioner och ambitioner, vilket dess borgmästare berättade om vid den lunch (med vin!) som kommunen bjöd symposiets deltagare på. En sådan gest skulle man gärna vilja se litet oftare i Sverige.

Själva mötet hölls i hjärtat av Trøndelag på Jægtvolden, ett vackert beläget konferenshotell cirka tio mil från Trondheim. Bygden är ovanligt bördig och hålls samman av Trondheimsfjorden, som ger området ett mildt klimat genom värme från Golfströmmen. Förvånande för en obildad svensk var det kraftiga tidvattnet på flera meter och förekomsten av maneter och sjöstjärnor så långt norrut.

Årets möte hade som tema *kloster*, ett ämne som visade sig vara en utmärkt utgångspunkt för diskussioner om det medeltida samhället. Föredragen utgick visserligen från konkreta undersökningar, men genomgående höll man sig på en högre abstraktionsnivå än vid tidigare möten. Översikter över de olika nordiska ländernas klosterhistoria lärde oss att inte bara de tidigaste ordnarna, som t. ex. benediktinerna i Danmark och Norge och cistercienserna i Sverige, utan också franciskanerna i Finland och Estland tycks ha fungerat som delar i en medveten samhällsordning.

När det gäller arkeologiska undersökningar

finns det numera ambitioner att försöka förstå klostrens ekonomi och inre funktioner genom att analysera andra lämningar på deras mark än enbart kyrkorna, vilka ofta är ganska väl kända. Men även beträffande kyrkobyggnaderna och deras inredning finns det sannolikt mycket som inte är tillräckligt utforskat. Eftersom de flesta nunneklostrens kyrkor även tjänade som sockenkyrkor, har det i en del fall medfört en etageindelning av själva kyrkorummets, och dubbelsidiga krucifix, som vänt sig såväl in mot koret som mot lekbröderna i långhuset, har sannolikt varit vanliga i cisterciensermunkarnas kyrkor.

Ett intressant problem är franciskanernas verksamhet utmed kusterna, speciellt på den finska sidan. Undersökningarna på Kökar i den åländska skärgården tyder på att stora folksamlingar vid säsongsfisket varit lika attraktiva för predikarmunkarna som städernas befolkning. Möjligen är det franciskanerna som ligger bakom de många kustkapellen utmed segelleden mellan Sverige och Finland.

Intressanta är också de estniska 1200-talsklostren, som byggts som fästningar i det nykoloniserade landet. Här kan man verkligen tala om en kämpande kyrka!

Klostrens historia speglar samhällshistorien i de olika nordiska länderna. Ju mer vi får reda på, desto fler frågor måste vi ställa. Det kulturella, politiska, ekonomiska, tekniska och sociala inflytande som klosterordnarna utövade under medeltiden är ett forskningsområde som kan studeras arkeologiskt. Här finns fascinerande uppgifter för den framtida forskningen – ett stort uppgrävt material väntar på sin uttolkning!

Läget för de olika nordiska "kyrkverken" redovisades också och vi fick veta att *Finlands Kyrkor*, som var nedläggningshotat vid det förra mötet, nu tycks ha en någorlunda tryggad framtid. I Norge är läget dock för tillfället dystert, eftersom Riksantikvaren nu har ett

annat ansvarsområde än tidigare och *Norges Kirker* inte längre kan ses som en självklar del av myndighetens arbete.

I traditionell anda avslutades detta intressanta symposium med en exkursion bland märkliga stenkyrkor och kloster i Trøndelag. Som så ofta förr kan man dock konstatera att det som stannar kvar i minnet är mötet med

människor – att lära känna kolleger och utbyta erfarenheter med dem skänker en känsla av samhörighet och styrka, en bas att bygga framtidens kyrkoarkeologiska forskning på.

Ann Catherine Bonnier
Riksantikvarieämbetet